

БЕОГРАД - На данашњи дан 1699. потписан је Карловачки мир, којим је након 16 година војевања окончан Велики бечки рат (1683-1699). Миром који су у Сремским Карловцима са Турском склопиле Аустрија, Русија, Пољска и Венеција, Турци су изгубили Угарску, Славонију, Лику и Банију, задржавши северно од Саве и Дунава само Банат и део Срема до Митровице. Венеција је добила делове Далмације (залеђе) Боку Которску до Рисна и Мореју (Пелопонез).

Данас је недеља, 26. јануар, 26. дан 2025. До краја године има 339 дана.

1500 - Шпански морепловац Висенте Јанес Пинсон открио је Бразил.

1788 - Британски бродови с првим насељеницима из Енглеске, укључујући групу затвореника, упловили су у залив Ботани Беј у Аустралији где су основали колонију.

1823 - Умро је енглески лекар Едвард Џенер, проналазач вакцине против богиња. Уочио је да људи заражени крављим богињама не добијају велике богиње ни у време епидемија и после две деценије рада 1796. развио је вакцину, која је убрзо у целом свету прихваћена као поуздана заштита од смртоносних богиња.

1827 - Перу је окончао унију с Колумбијом и прогласио је независност.

1841 - Проглашен је британски суверенитет над Хонгконгом, шест дана пошто је Кина принуђена да га уступи Великој Британији. Званично британско колонијално име Хонгконга било је Викторија.

1870 - Рођен је Кирило Савић, шеф катедре за железнице и путеве Техничког факултета у Београду, пројектант, градитељ, научник. Одлучујуће је утицао на систем развоја железничке мреже Србије (и Југославије) у међуратном периоду. Технички факултет завршио је у Београду 1892. а потом се усавршавао у Берлину и широм Русије. Као резервни официр, инжењерски капетан, учествовао је у балканским ратовима 1912/1913. Његово огромно искуство грађевинског стручњака било је веома драгоцено српској војсци током I светског рата. Формирао је школу која је постала расадник врских инжењера, а његови учбеници су и деценијама потом сматрани непревазиђеним, што је права реткост у техничким наукама. Као гест признања овом великану српске науке Железнички институт променио је своје име 1969. у Научно-истраживачки Институт "Кирило Савић".

1880 - Рођен је амерички генерал Даглас Макартур. У Другом светском рату био је командант америчких трупа на Далеком истоку и у име САД у септембру 1945. био је сапотписник капитулације Јапана. Потом је постављен за команданта савезничких снага у тој земљи а на почетку рата у Кореји командовао је снагама УН, али је смењен у априлу 1951. због намере да рат пренесе на територију Кине.

1885 - Судански устаници Мухамеда Ахмеда Абдуле, који се прогласио махдијем (вођа ислама), потукли су Британце, заузели Картум, погубили енглеског генерала Чарлса Гордона и основали самосталну државу. Тек 1898. британско-египатска војска генерала Хорејша Киченера победила је суданске снаге. Судан је био под влашћу Лондона до 1. јануара 1956.

1891 - Умро је немачки инжењер Николаус Аугуст Ото, који је 1861. направио први бензински мотор, а 1876. изумео је четворотактни мотор са унутрашњим сагоревањем, познат као "Ото мотор".

1905 - Код Преторије у Јужној Африци откривен је "Калинан", највећи дијамант у свету, тежак 3.106 карата.

1918 - Рођен је Николае Чаушеску, који је преузео власт 1965. поставши генерални секретар владајуће КП Румуније. Учврстио се 1967. кад је изабран за председника Државног савета, а 1975. постао је председник Румуније и убрзо је изградио снажан

култ личности, ослањајући се изразито на политичку полицију. После децембарске побуне грађана 1989. којој се убрзо придружила војска, збачен је с власти и 25. децембра је, после брзометног суђења, стрељан са супругом Еленом.

1924 - У Совјетском Савезу је други Свесавезни конгрес Совјета одлучио да Лењиново тело буде очувано балсмовањем. Такође је одлучено да у његову част негдашња престоница царске Русије Петроград (до 1914. Санкт Петербург) буде преименован у Лењинград.

1925 - Рођен је амерички глумац и режисер Пол Њумен. Снимио је 60-ак филмова, међу којима су и чувена остварења "Мачка на усијаном лименом крову", "Буч Касиди и Санденс Кид", "Жаока". Девет пута је био номинован за Оскара, а добио га је 1986. за главну мушку улогу у филму "Боја новца". Друге улоге: "Дуго топло лето", "Слатка птица младости", "Насиље", "Судија за вешање", "Паклени торањ", "Бафало Бил и Индијанци", режија - "Рејчел, Рејчел", "Утицај гама зрака на сабласне невенне".

1927 - Рођен је српски глумац Живојин Жика Миленковић. Позоришну каријеру започео је у родном Нишу, а наставио је у Београдском драмском позоришту, у којем је радио до пензионисања. Играо је у преко 150 позоришних представа, око 30 филмова и више од 300 телевизијских емисија.

1934 - Потписан је десетогодишњи немачко-пољски Пакт о ненападању, прекршен 1. септембра 1939. нападом нацистичке Немачке на Пољску, чиме је отпочео Други светски рат.

1935 - Изашао је први број НИН-а. Након 26 бројева "Недељне информативне новине" су забрањене, септембра 1935. обновљени НИН појавио се јануара 1951. и поступно је постао угледан и респектабилан магазин, нека врста синонима за озбиљну недељну штампу код Срба.

1942 - Искрцавањем у Северну Ирску, први амерички војници у Другом светском рату, стигли су у Европу. Једини отворени фронт тада у Европи био је - Источни, уз делатност неколицине покрета отпора, од којих је најјачи био у Југославији. Трупe САД укључиле су се директно у борбена дејства, на европском континенту, 1943. нападом на Италију, тј.

Сицилију.

1947 - У авионској несрећи у Данској погинуо је шведски престолонаследник Густав Адолф, иза којег је остало петоро деце, укључујући садашњег краља Шведске Карла XVI Густава.

1950 - Индија је проглашена републиком у оквиру Британског комонвелта.

1953 - Одржана је прва седница Савета за царинску сарадњу који је годину дана раније основало 17 европских земаља. Савет за царинску сарадњу је званични назив Светске царинске организације. Тај датум обележава се као Међународни дан царине.

1965 - Хинду је постао званични језик Индије, што је изазвало немире на југу земље где се он мање користи, па је влада Индије у фебруару 1965. одлучила да у званичној употреби остане и енглески.

1972 - После експлозије подметнуте бомбе, изнад Србске Каменице у Чешкој, пао је авион ЈАТ-а типа DC-9 који је летео на линији Копенхаген-Београд. У том терористичком акту, за који су окривљени хрватски терористи - усташе, погинуло је 28 путника и чланова посаде, а пад са 10.160 метара преживела је, чудом, стјуардеса Весна Вуловић.

1973 - Умро је амерички филмски глумац румунског порекла Едвард Робинсон, који се прославио улогама гангстера у криминалистичким филмовима, али је испољио и таленат комичара. Филмови: "Мали Цезар", "Тигрова чељуст", "Кид Калабед", "Неочекивани др Глитербауз", "Читав град прича", "Двострука одштета", "Жена на прозору", "Рт Ларго", "Насиље", "Зелено сунце".

1977 - Југославија и Шпанија закључиле су Споразум о успостављању дипломатских односа и отварању дипломатских мисија у Мадриду и Београду на нивоу амбасада.

1993 - Савет безбедности УН усвојио је Резолуцију 802 којом је осуђен напад Хрватске на Републику Српску Крајину, и захтевано је повлачење хрватских снага са заузетих делова територије под заштитом Унпрофора, а Србима је наложено да врате тешко наоружање под контролу снага УН.

1994 - Румунија је постала прва бивша чланица Варшавског уговора с којом је НАТО потписао документ "Партнерство за мир".

1996 - Сенат САД одобрио је споразум СТАРТ-2 о смањивању броја америчких и руских стратешких нуклеарних ракета.

2000 - Више од годину дана пошто је ДНК тест указао на могућност да је некадашњи председник САД Томас Џеферсон имао сина с његовом црном робинџом Сели Хемингс, Џеферсонова фондација је признала да је он био отац једног а можда и свих шесторо њене деце.

2001 - Земљотрес у западној индијској држави Гуџарат усмртио је најмање 18.000 особа.

2003 - Америчка тенисерка чешког порекла Мартина Навратилова (46) освојила је са индијским тенисером Леандером Паесом титулу на отвореном првенству Аустралије у конкуренцији мешовитих парова, поставши најстарији тенисер који је освојио један грен слем турнир.

2004 - Умро је српски глумац Михајло Паскаљевић "Бата", који је широку популарност стекао низом улога у хумористичким телевизијским серијама и у филмским комедијама попут "Сумњивог лица", "Дилижансе снова" и филма "Силом отац". Упечатљиве креације у позоришту остварио је као капетан Јеротије у "Сумњивом лицу" Бранислава Нушића и Естрагон у драми "Чекајући Годоа" Семјуела Бекета.

2008 - Умро је Жорж Хабаш, оснивач (1967.) и дугогодишњи вођа палестинске марксистичке организације Народни фронт за ослобођење Палестине (ПФЛП). Рођен је у Лоду, на данашњој територији Израела, у породици православних Палестинаца.

Постао је избеглица 1948. Завршио је медицину на Америчком универзитету у Бејруту и био један од оснивача Арапског националног покрета раних педесетих. Читавог живота противио се преговорима с Израелом, и дистанцирао се од Јасера Арафата, када је он септембра 1993. потписао привремени мировни споразум с Израелом. Хабаш је преживео неколико атентата, али је остао делимично парализован.

2014 - Међународни суд правде (ICJ) компромисном одлуком разрешио је поморски спор Чилеа и Перуа који траје од краја 19. века. Спорна област величине 38 хиљада квадратних километара Тихог океана до тада је била под контролом Чилеа. Према одлуци ICJ више од половине те области припада Перуу, док су Чилеу остављена рибом богата подручја уз обалу.

2018 - У пожару који је захватио болницу у граду Мирјанг на југу Кореје (званично Република Кореја) 41 особа је погинула а 153 су повређене. Мирјанг се налази око 270 км југоисточно од Сеула.

2019 - Бивши извештач Савета Европе Дик Марти изјавио је за Вечерње новости, да је Трибунал у Хагу уништио доказе везане за случај "жута кућа". Како је рекао: "Био сам запрепашћен. То је, заиста, забрињавајуће", нагласио је Марти, извештач СЕ о трговини људским органима на КиМ. Његов извештај указао је на могућност монстроузних злочина над Србима на северу Албаније, у које су укључени највиши представници власти у Приштини. Марти, угледни швајцарски правник, био је државни тужилац кантона Тиђино, члан Савета кантона Швајцарске, као и припадник Скупштине Савета Европе од 1995 до 2011.

2020 - Приликом пада хеликоптера код Калабаша, приближно 35 километара северно од Лос Анђелеса, Калифорнија, САД, погинуо је Коби Брајант, амерички кошаркаш. У хеликоптеру се налазило девет особа. Брајант је уживао изузетну популарност као ретко успешан спортиста.

2024 - Преминуо је Горан Петровић, српски писац, академик, члан САНУ. Петровић, рођен у Краљеву, прву књигу прозе "Савети за лакши живот" објавио је 1989. године. Аутор је романа: "Атлас описан небом", "Опсада цркве Светог Спаса", "Ситничарница Код срећне руке", "Папир и иконостас". Друга дела: "Острво и околне приче", "Ближњи", "Разлике", "Све што знам о времену", "Претраживач", "Испод таванице". Његова књижевна дела појавила су се у више од 130 издања а преведена су на 15 језика.

Поједина су доживела драматизације. Добитник је признања "Меша Селимовић", награде "Просвете", "Иво Андрић", као и Нинове награде за роман године.

(Танјуг)